

Magdalena Kozień-Woźniak*

DETAL ARCHITEKTONICZNY – ŚWIADEK CZASU

AN ARCHITECTURAL DETAIL – A WITNESS OF THE GIVEN TIME

Uwaga architekta dla detalu odzwierciedlać może zainteresowanie nie tylko znaczeniem materiałów lecz tożsamością samej architektury. O detalu można myśleć jako o szczególe wchodzącym w skład większej całości, jaką jest forma architektoniczna. Podczas gdy forma może mieć charakter ponadczasowy, detal architektoniczny jest świadkiem danego czasu. Jest argumentem współczesności.

Słowa kluczowe: architektura, detal, forma architektoniczna

Attention of the architect for the detail may reflect an interest in not only the meaning of materials but the identity of very architecture. A detail can be understood as a part of a larger integrity – an architectural form. While the form can have timeless character, the architectural detail is a witness of the given time. It is an argument of the present.

Keywords: architecture, detail, architectural form

1. **Detal** jest rozumiany jako szczegół wchodzący w skład większej całości. Detal to drobiazg, rzecz bez znaczenia. Detal to punkt. Detal może być charakterystyczny, znaczący, ale też nieistotny, najdrobniejszy. Rzeczy mogą się różnić w detalach. Rzeczy mogą być opisywane w szczegółach. Do detali się przechodzi. Wnika się w detale. Bywa, że detali się nie zdradza.

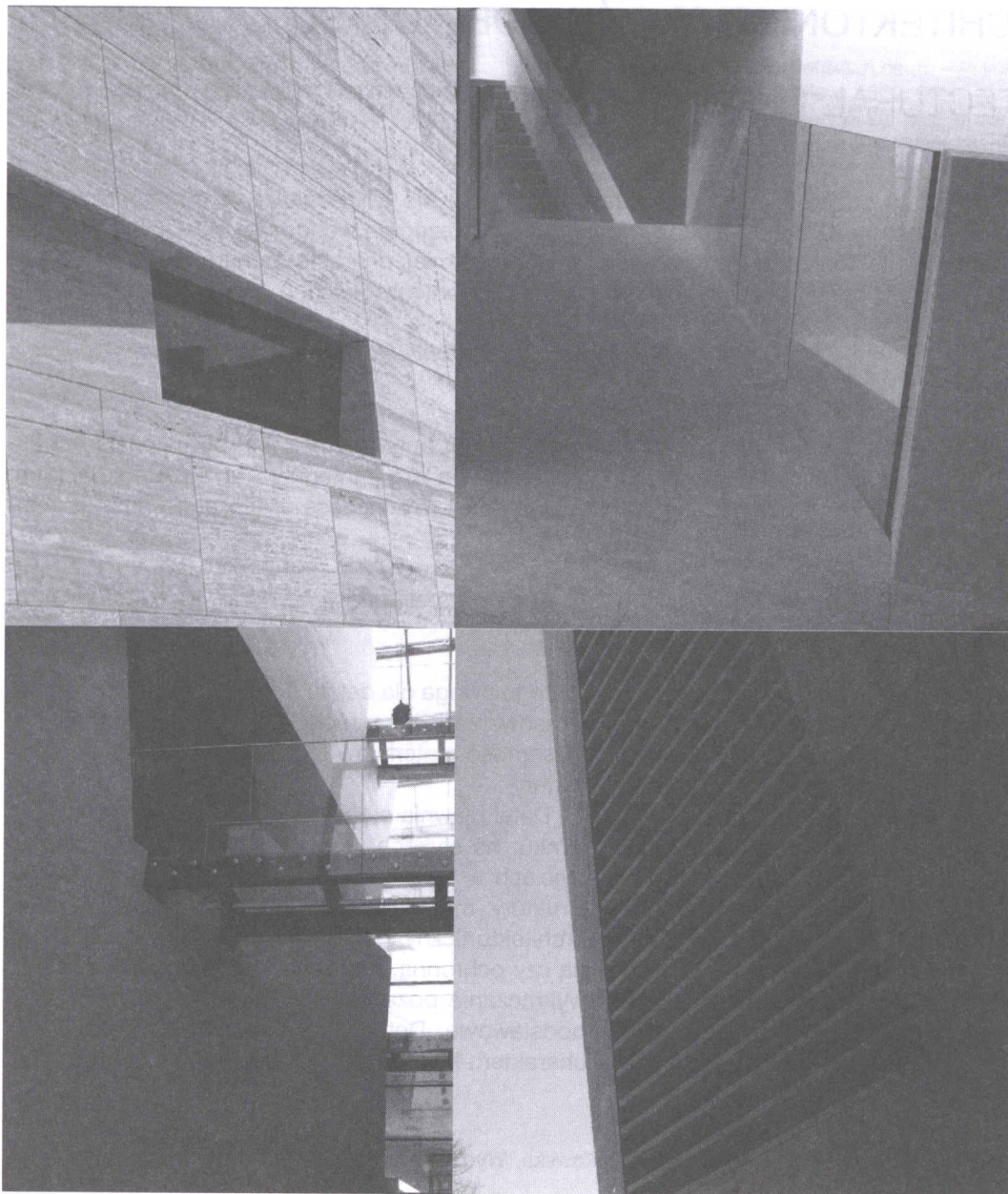
2. **Na granicy.** W architekturze detal ma bardziej szczególne znaczenie niż tylko drobiazgowa uwaga dla szczególnych miejsc. Detal ujawnia nie tylko rozwiązania materiałowe. Detal to miejsce przekroczenia granicy: punkt, w którym nie chodzi już tylko o trwałość i użyteczność, lecz pojawia się znaczenie.

Dlatego uwaga dla detalu odzwierciedlać może zainteresowanie tożsamością – nie tylko znaczenie czy tożsamość materiałów lecz tożsamość samej architektury.

Detal ujawnia się w miejscach szczególnych budynku: na stykach, końcach, w granicach, przesunięciach w miejscach wiązania różnych elementów struktury, materiałów. Są to punkty nasilenia. Detal architektoniczny pełnić może funkcję konstrukcyjną czy ochronną, ma swoją rację techniczną. Ale to wykraczanie poza cel praktyczny ma tu znaczenie podstawowe. Detal ma za zadanie przedstawianie charakteru konstrukcji, jak pisał Antonio Monestiroli.

* Kozień-Woźniak Magdalena, dr inż. arch., Politechnika Krakowska, Wydział Architektury, Instytut Projektowania Architektonicznego.

Detale Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, KKM Kozień Architekci, 2008
Details of The National Museum of Przemysl Region in Przemysl, Poland, KKM Kozień Architekci, 2008

Ma cel reprezentatywny. Detal jest podstawą materialnego bytu architektury, ale też nierozdzielalnym aspektem formy architektonicznej. Tym co odróżnia architekturę od budownictwa.

Typowym miejscem dla detalu architektonicznego jest zestawienie różnych elementów struktury budowli lub materiałów. Te miejsca styków kreują problem łączy i granic w architekturze. Sposób ich traktowania przez twórcę odzwierciedla się w detalu architektonicznym, jako konsekwencji ogólnej idei. Tych sposobów jest wiele, a konwencje w traktowaniu detali się zmieniają. Bywa, że miejsca łączy są maskowane poprzez nałożenie elementu profilowego, dekoracji. Czyni się to nie tylko dla ukrycia niedoskonałości rzemiosła budowlanego, ale dla wzmocnienia znaczenia szczególnych dla budowy formy miejsc. Inny sposób podejścia do detalu to pozostawienie rodzaju przerwy między materiałami. W ten sposób łączenie jest „ujawniane”, a dodatkowy element staje się zbędny i zostaje odrzucony. Ta negacja nie powoduje jednak zniknięcia detalu architektonicznego. Podejście to wymaga bowiem precyzyjnego rozwiązania technicznego i konsekwencji formalnej. Uwaga dla szczegółu jest niezbędna. Można natomiast szukać rozwiązań nie mających łączy. Krzywoliniowe powłoki wykonywane za pomocą wysoko zaawansowanych technologii wydają się być ciągłe, bez granic strukturalnych czy materiałowych.

3. Część całości. Detal architektoniczny związany jest z zastosowanym materiałem. A ponieważ forma architektoniczna dąży do najwłaściwszych dlań materiałów, należy założyć, że dotyczy to również detalu. Zarówno zmiana jakości materiału, jak i wprowadzonego detalu pomoże powodować zmianę całej formy. Bywa, że detale są tak zależne od uformowania całości, że ich siła działa na jej rzecz. Detale mogą jednak być indywidualnie znaczące, bez wpływu na nie całości. Część budynku może stanowić punkt wyjścia dla rodzaju myślenia o całości.

O detalu można myśleć jako o szczególe wchodzącym w skład większej całości, jaką jest forma architektoniczna. Na całość ma wpływ zarówno funkcja detali, ich wielkość, czy umiejscowienie. Detal architektoniczny wiąże się z miejscami formalnie ważnymi. Sposób rozwiązania detalu opiera się na wytycznych: funkcjonalnej, konstrukcyjnej i formalnej. Detal architektoniczny podlega też wytycznej stylu.

Forma jest czymś więcej niż sumą części. Nie jest to dodawanie zgromadzonych detali, lecz kształtowanie i zestawienie według zasad i praw, którymi rządzi forma jako zjawisko obrazujące, tłumaczące i wyjaśniające treść, jak pisał Juliusz Żórawski. Całość, której częścią są detale tworzy formę.

Opracowywanie detalu to kontynuacja procesu projektowania formy architektonicznej. Powinno ono ją rozwijać, nie zmieniając założeń, wzmacniać je.

4. Świadek czasu. Detal wpisany jest we współczesność, nawet gdy odnosi się do historii. W detalu ujawniają się charakterystyczne cechy stylu, epoki. Z danym czasem łączą go technologie, czy możliwości techniczne, warunkujące rozwiązania materiałowe. Podczas gdy forma może mieć charakter ponadczasowy, detal architektoniczny jest świadkiem danego czasu. Jest argumentem współczesności.

Podstawową wytyczną projektu Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w Przemyśle było nawiązanie do otoczenia nie tylko w skali proponowanej zabudowy, ale też w jej powiązaniu z miastem o wyjątkowym charakterze i malowniczości powstałej z połączenia architektury, historii i szczególnego miejsca. To powiązanie miało przywoływać klimat dynamicznych wglądów, niespodziewanych przejść, nagłych zmian natężenia światła, siłę ciężaru barokowych budowli. Miało ono jednak być zbliżone bardziej do wspomnienia niż fotografii. Dlatego też odniesienie pojawia się w kształtowaniu formy jako całości, natomiast po zbliżeniu do budowli detal

wydaje się nie istnieć. Z jednej strony strategia ta pozostaje w konwencji negacji właściwej dla architektury współczesnej (przez co detal świadczy na

jej rzecz), z drugiej strony wzmocnia rolę formy jako całości. Między tym co ogólne a tym co szczególne rodzi się nierozrwalna, ciągła całość.

BIBLIOGRAFIA

Monestrolì A., *Tryglif i metopa. Dziewięć wykładów o architekturze*, Politechnika Krakowska, Kraków 2009.

Tchumi B., Cheng I. (ed.) *The State of Architecture at the*

Beginning of the 21st Century, The Monacelli Press, New York 2003.

Żórawski J., *O budowie formy architektonicznej*, [w:] *Wybór pism estetycznych*, Universitas, Kraków 2008.